ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ ЯК ДЖЕРЕЛО ВИВЧЕННЯ ЖУРНАЛІСТСЬКОЇ ЕТИКИ У ЗВО

Хлистун І. В.
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри прикладної лінгвістики,
зарубіжної літератури та журналістики
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
м. Умань, Україна

Однією з важливих компонент освітньої програми з підготовки фахівця медіагалузі є навчальна дисципліна «Журналістська етика», що має сформувати почуття професійного бовязку. професійної відповідальності, професійної честі через исчисления проблемних питань професійної етики, аналіз типових ситуацій порушення журналістської етики, дотримання на практиці професійних етичних принципів і норм.

Журналістська етика як наукова галузь і навчальна дисципліна тісно пов’язана з журналістською етикою як суспільним явищем, тому не позбавлена проблемних моментів останньої. Аналізуючи стан медіаетики в Україні, Олена Кутовенко, докто- рантка програми «Масові комунікації» в Могилянській школі журналістики і викладачка курсу з журналістської етики, констатує значний розрив між теоретичним змістом навчальних курсів з етики та реаліями журналістської професії, що спричинене, за опитуваннями випускників вишів за журналістським фахом, слабким зв’язком теорії і практики у навчальному процесі, недостатнім рівнем демократизації суспільства і свободи слова, неможливістю повної економічної свободи ЗМІ і журналістів тощо [2].

Діана Дуцик, членкиня Комісії з журналістської етики, викладачка Могилянської школи журналістики, виконавча директорка Українського інституту медіа та комунікації, проаналізувала результати опитування викладачів журналістики щодо стану справ із вивчення журналістської етики в закладах вищої освіти, яке провів Фонд «Демократичні ініціативи» на замовлення Комісії з журналістської етики. Опитування, що проводилося з 21 по 26 червня 2023 року, охоплювало 58 викладачів із 23 закладів вищої освіти України. Результатом його стало виокремлення низки проблем у системі журналістської освіти, які оприявнилися в ході дослідження.

1. Низька репрезентованість журналістської етики як окремого освітнього компонента в закладах освіти, де студенти здобувають фах із журналістики; частіше вона включена до інших навчальних дисциплін, де їй приділяється занадто мало навчального часу. Тому з журналістської етики має бути окремий курс, а також вона має бути тлом набуття інших освітніх компетентностей зі спеціальності.

2. Розрив між теоретичними знаннями з журналістської етики та її практичним застосуванням, що свідчить про «певні хиби в системі журналістської освіти в частині викладання теми етики та стандартів». Тому цей навчальний курс має опиратися переважно на практичну роботу, обговорення складних питань, аналіз медіаконтенту щодо етичних проблем.

3. Відсутність чітких критеріїв оцінювання знань та навичок студентів, яких вони набувають у процесі вивчення цієї дисципліни.

4. Недостатність інформаційних ресурсів, навчальної та методичної літератури з журналістської етики, особливо практичного спрямування, в яких були би включені проблемні ситуації для їх аналізу і розв’язання своєрідних ситуаційних задач [1].

На основі власного досвіду викладання цієї навчально дисципліни можемо погодитися з більшістю зазначених проблем, особливо щодо браку навчальної літератури, яка б забезпечувала освітні потреби і здобувачів освіти, і викладачів.

Однією з можливостей ліквідування цієї прогалини вважаємо використання не лише підручників і навчальних посібників із журналістської етики, а й інших інформаційних матеріалів, зокрема й тих, які розміщені у відкритому доступі в інтернеті. Такими джерелами інформації є вебсайти: Інститут масової інформації (IMI) (https://imi.org.ua/), Детектор медіа (https://detector.media/), Комісія з журналістської етики (https://cje.org.ua/news).

Інститут масової інформації (IMI) - це передусім українська громадська організація, журналістський аналітичний центр, що працює у царині захисту свободи слова, дослідження громадської думки, сприяння розвиткові української медіагалузі. До сфери діяльності Інституту належить організація навчальних тренінгів з журналістики із залученням високопрофесійних спеціалістів західних ЗМІ; видання посібників, що впроваджують західні стандарти журналістики; постійні моніторинги дотримання журналістських стандартів українськими ЗМІ. Результати цієї діяльності висвітлюються і на сайті **imi.org.ua** у таких рубриках: *Дослідження професійних стандартів; Барометр свободи слова; Дослідження джинси; Дослідження контенту; Гендерний баланс; Дослідження медіа- ситуації в південних і східних областях України; Методології досліджень ІМІ; Медійні злочини росії у війні проти України; Фейки і наративи; Правові роз'яснення; Посібники для медіа.*

Останній розділ вважаємо особливо цінним для навчального процесу, оскільки здобувані освіти можуть скористатися навчальними посібниками, що мають практичне спрямування, орієнтоване на різні аспекти журналістської діяльності (напр.,

робота ЗМІ під час виборів; протидія інформаційним ворожим

операціям; підготовка матеріалів про владу; робота журналіста в небезпечних умовах тощо).

У кожному розділі сайту студенти можуть знайти цікаву інформацію, що містить актуальні дослідження українського медіаконтенту щодо дотримання професійних журналістських стандартів. Тут можна знайти і матеріали для обговорення на заняттях.

Детектор медіа - українська громадська організація, яка є власником однойменного інтернет-видання **(detector.media),** яке інформує читачів про найголовніші події українського та світового інфопростору, знайомить із результатами аналізу діяльності українських засобів масової комунікації з метою вдосконалення їхньої роботи і виховання медіаграмотності масової аудиторії. Вебсайт включає такі рубрики: *Новини; Статті; Критика; Моніторинг; Ринок; Подкасти; Інфо- простір; Сиецироєкти; MediaSapiens; ДМ Суспільного; ЗМІ для змін; Відеотека; DisinfoChronicle; NewsBoard.*

Для практичних занять із журналістської етики можна використовувати матеріали моніторингів ЗМІ щодо дотримання професійних стандартів. Зокрема. NewsBoard - це новий проект «Детектора медіа», що дозволяє оцінити якість новин на українському телебаченні - побачити, які теми найчастіше з’являються у вечірніх новинах, чи дотримуються телеканали журналістських стандартів, та хто з них робить матеріали на замовлення політиків, компаній та олігархів. Сайт має також сторінки у мережі «Фейсбук», «Телеграм», «Твіттер», «Інста-грам», що розширює можливості доступу до своїх матеріалів.

Комісія з **журналістської етики (КЖЕ) -** орган саморегуляції роботи журналістів та редакцій в Україні, який обговорює та пропонує вирішення конфліктних ситуацій у медіа шляхом розгляду скарг від споживачів інформації. Його завдання - сприяння дотриманню професійних етичних

стандартів в українських медіа та формуванню запиту суспільства на якісну журналістику. Комісія розглядає чимало різних етичних дилем і регулярно публікує рішення щодо них на сайті. Можна знайти приклади для різних тем з курсу журналістської етики в рубриках: *Про КЖЕ; Склад комісії; Новини; Бібліотека; Кодекс етики; Заяви та рекомендації; Скарги та рішення.*

Також сайт має сторінки в соціальних мережах «Фейсбук», «Телеграм», «Ютуб». Важливим засобом навчання для медійників, студентів і викладачів, формування культури професійної та чесної журналістики є зустрічі, онлайн-лекції на актуальні теми, які проводять відомі авторитетні журналісти, громадські діячі. Інформація про такі заходи регулярно розміщується на сторінках соцмереж, надсилається підписникам.

Для розуміння актуальних тенденцій українського інформаційного простору і для допомоги медійникам і студентам КЖЕ регулярно готує безкоштовні навчальні й аналітичні матеріали - посібники, дослідження й рекомендації: дослідження «Гендерний баланс у прийнятті рішень в медіаорганізаціях України»; дослідження «Недооцінена загроза: тендерна дезінформація щодо українських журналісток»; «Посібник із журналістської етики»; «Саморегуляція українських медіа під час дії воєнного стану в Україні. З досвіду роботи Комісії з журналістської етики» та ін. Усі матеріали можна безкоштовно завантажити на сайті КЖЕ в розділі «Бібліотека»: cje.org.ua/libraty/.

Отже, на основі аналізу контенту вищезазначених сайтів можемо стверджувати, що їхнє спрямування і зміст розміщених матеріалів можуть стати важливим джерелом теоретичного і практичного складників навчальної дисципліни «Журналістська етика» як одної з компонент освітньо-професійної програми «Журналістика».

Література:

1. Етики багато не буває: Що відбувається із викладанням журналістської етики в українських університетах? *Комісія з журналістської етики.* 18.10.2023. URL: http://surl.li/ocvph (дата звернення: 11.01.2024).
2. Кутовенко О. Журналістська етика в Україні: розбіжності між практикою та теорією. *European Journalism Observatory*. URL: http://surl.li/bjetc (дата звернення: 11.01.2024).